

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกับประเทศจีนมีความสัมพันธ์ติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ชาวจีนได้เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ด้วยสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ประเทศไทยให้การต้อนรับชาวจีนด้วยดี ทำให้ชาวจีนเข้ามาเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นชนกลุ่มน้อยที่สำคัญและใหญ่ที่สุดในสังคมไทย นอกจากนี้ จากความต้องการความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการทางจิตใจที่เป็นผลของความผูกพันของกลุ่มภาษาพูดของจีน ทำให้เกิดการรวมตัวกัน และได้มีวิวัฒนาการเป็นในรูปแบบของสมาคม สมาคมภาษาพูดของชาวจีนจึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันระหว่างกลุ่มชาวจีนที่พยายามรักษาวัฒนธรรมของตนเอง และสืบทอดปลูกฝังให้ชาวจีนรุ่นหลังเกิดความสำนึกในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ดำรงไว้ซึ่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในกลุ่มเป็นสำคัญ จึงกล่าวได้ว่า บทบาทของสมาคมจะแสดงออกมากในรูปแบบของกิจกรรม ในปัจจุบันนี้รัฐบาลไทยได้มีการควบคุมสมาคมภาษาพูดโดยเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศไทยเป็นประการสำคัญ กิจกรรมของสมาคมจึงเป็นผลสะท้อนของวัตถุประสงค์ของสมาคม ในการศึกษาบทบาทของสมาคมใหญ่นำกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทยนี้ จะเป็นการพิจารณา กิจกรรมด้านการศึกษาของสมาคม คือ โรงเรียนจีนไทหล้า

สมาคมใหญ่นำแห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์แน่ชัด ในการพยายามธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์โดยได้แสดงออกมากในรูปแบบของกิจกรรมการศึกษา คือ โรงเรียนยุพินกongsวย อาศัยโรงเรียนเป็นสถาบันในการขัดเกลาบุตรหลานจีนและไทยให้มีความรักและเข้าใจในวัฒนธรรมจีน เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่งเพื่อธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไว้ ในขณะที่เดียวกัน ทางราชการก็ได้อาศัย กิจกรรมของสมาคม นั่นคือ โรงเรียนเป็นเครื่องมือในการผสม

กลมกลืนวัฒนธรรมซึ่งจะสามารถทำความเข้าใจในการควบคุมโรงเรียนจีนได้โดยการศึกษา
นโยบายของรัฐบาล ในการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน
พ.ศ. 2525 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2461 ในรัช
สมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เหตุผลการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้
นอกจากจะเพื่อการวางระบบ และปรับปรุงกิจการโรงเรียนของเอกชนโดยทั่วไปให้เข้ามาอยู่ใน
ระดับมาตรฐานที่สมควรแก่การที่จะเป็นสถาบันอบรมสั่งสอนเยาวชนของชาติแล้วยังมุ่งประโยชน์
ในการควบคุมโรงเรียนจีนอีกด้วย เมื่อพิจารณาถึงแล้ว จะเห็นว่ารัฐบาลยังมุ่งที่จะใช้พระราช
บัญญัตินี้เป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนด้วย เพราะว่าเมื่อโรงเรียนจีนต้อง
อยู่ภายใต้กฎข้อบังคับของพระราชบัญญัตินี้ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่โรงเรียนจีนจะต้องปลูกฝัง
ความรักภักดีต่อประเทศไทยให้แก่ลูกหลานจีน ซึ่งในทางนี้แล้วเด็กเหล่านี้ก็เป็นคนไทย
โดยสัญชาติ ตามหลักดินแดนในพระราชบัญญัติสัญชาติและได้มีแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์
เรื่อยมา ในปัจจุบันได้มีการใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 ซึ่งจะได้
กล่าวต่อไป

การประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติในปี พ.ศ. 2456 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราช-
บัญญัติฉบับแรกมีสาระสำคัญกำหนดให้ผู้ที่เกิดราชอาณาจักรไทยเป็นคนไทย ไม่ว่าจะมิบิดามารดา
เป็นคนสัญชาติใดตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้เอง ทำให้ลูกหลานจีนที่เกิดในประเทศไทย ภายหลังจากที่ได้
ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย เหตุผลที่รัฐบาลประกาศใช้
พระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็เพื่อให้ลูกหลานจีนที่เกิดในประเทศไทย มีความผูกพันกับประเทศไทย ทั้ง
ในด้านการเมืองและด้านจิตใจ

ในปี พ.ศ. 2481 จอมพล ป.พิบูลสงครามได้ดำเนินนโยบายชาตินิยมอย่างรุนแรง
และมีการควบคุมโรงเรียนจีนอย่างเข้มงวด จนกระทั่งโรงเรียนจีนทั้งหมด จำนวน 293 โรง
ในประเทศไทย ถูกปิดและเลิกกิจการไประหว่างปี พ.ศ. 2481-2483

ในปัจจุบันได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 และหลักสูตร

ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ถ้าพิจารณาหลักสูตรทั้ง 2 จะพบว่า เป็นหลักสูตรที่สนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลในการผสมกลมกลืนวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่รัฐบาลได้กำหนดเนื้อหาสาระวิชาการต่างๆ ที่โรงเรียนจะต้องสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ โดยเนื้อหาวิชาจะปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรม ทัศนคติที่ดี ประเพณีค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคมไทย มีความรู้ภาษาไทย และเกิดความภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังได้มีการให้โรงเรียนทดสอบ ความรู้ดังกล่าว ด้วยการสอบข้อเขียน การสังเกต การสอบปากเปล่าอีกด้วย

จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 เมื่อได้ศึกษาพระราชบัญญัติดังกล่าวอย่างละเอียดพบว่า เป็นการควบคุมการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนให้อยู่ในกรอบพระราชบัญญัตินี้ เป็นการป้องกันชาวต่างด้าวมาจัดตั้งโรงเรียน ทั้งนี้รัฐบาลเกรงว่า ชาวต่างด้าวอาจใช้โรงเรียนเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ลัทธิการเมือง และอุดมการณ์ต่างๆ ได้ รวมถึงการก่อสร้างโรงเรียนให้ถูกต้องตามที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ นอกจากนี้รัฐบาลยังได้คำนึงถึงความสำคัญของบทบาทครูผู้สอนซึ่งท่านเป็นผู้บรมชดถเกล้าผู้เรียนจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ โดยได้กำหนดคุณสมบัติของครูไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้ครูที่มีแนวคิดเห็นทางการเมือง ที่เป็นภัยต่อการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญไทย เข้ามาเผยแพร่โดยอาศัยรูปของความเป็นครู

บทบาทของสมาคมในด้านกิจกรรมการศึกษา จึงทำหน้าที่ 2 บทบาท คือ บทบาทในการธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ และบทบาทในการผสมผสานทางวัฒนธรรม ในท่ามกลางนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการผสมกลมกลืนวัฒนธรรม การศึกษาคั้งนี้จะช่วยให้เห็นบทบาทดังกล่าวได้ชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาความเป็นมาของชาวจีนไหหลำในประเทศไทยตลอดจนลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของคนกลุ่มนี้
2. ศึกษาการดำเนินงานของสมาคมไหหลำแห่งประเทศไทย
3. ศึกษาบทบาทของสมาคมไหหลำในการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการธำรง

เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ : จากการศึกษากรณีโรงเรียนหมื่นกงสวย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของสมาคมไต้หวันแห่งประเทศไทยกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทย โดยศึกษาเฉพาะกิจกรรมของสมาคมไต้หวันแห่งประเทศไทย ด้านการศึกษาโดยดูว่ากิจกรรมของสมาคมจะมีบทบาทในการผสมผสานทางวัฒนธรรมหรือไม่

สถานที่โรงเรียนหมื่นกงสวย เป็นโรงเรียนราษฎร์เพื่อการสอนภาษาจีน หรือที่คนทั่วไปเรียกกันว่า "โรงเรียนจีน" ซึ่งเป็นกิจกรรมด้านการศึกษาของสมาคมไต้หวันแห่งประเทศไทย ที่พยายามตอบสนองวัตถุประสงค์ของสมาคม ในข้อที่ว่า จัดดำเนินการอันเกี่ยวกับวัฒนธรรม การศึกษา สถานที่ตั้งของโรงเรียน ตั้งอยู่ด้านหลังของสมาคมไต้หวัน เลขที่ 324 ถนนสุรวงศ์ กรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาในการศึกษา ผู้ศึกษาเริ่มเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมาคมไต้หวัน และกิจกรรมด้านการศึกษาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2534 ถึงเดือนกันยายน 2536 รวมเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี 6 เดือน

แนวคิดที่เกี่ยวกับการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของสมาคมไต้หวันแห่งประเทศไทยกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทยเป็นการศึกษาในเรื่องชาติพันธุ์ เป็นเรื่องของการกระทำระหว่างกัน (Social Interaction) ของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในสังคมไทย แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ก็มีขนบธรรมเนียม ประเพณี คติความเชื่อ และวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน ก็ต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน

ดังนั้นในการศึกษา บทบาทของสมาคมไต้หวันแห่งประเทศไทยกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทย ผู้ศึกษาใช้แนวคิดที่หนึ่ง กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process) แนวคิดที่สองในเรื่องชาติพันธุ์ ประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

คือ การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) และการอ้างชาติพันธุ์ (Ethnicity) และแนวคิดของ Wang Gungwu จาก China and the Chinese Overseas และแนวคิดที่สาม ทฤษฎีความรุนแรงทางสัญลักษณ์ (Symbolic Violence) ของ Pierre Bourdieu ในการอธิบายเป้าหมายการกระทำทางการเรียนการสอน (Pedagogical action)

แนวคิดที่หนึ่ง กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process) อมรา พงศ์พันธุ์ กล่าวไว้ว่า เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ และเป็นส่วนของวัฒนธรรมไม่เกี่ยวข้องกับสัญชาติพันธุ์ซึ่งตอบสนองความต้องการทางชีวภาพแต่อย่างใด ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม วัฒนธรรมที่ควรจะได้รับถ่ายทอด และควรได้รับการพัฒนามีอยู่ 5 อย่าง

1. การอบรมเกี่ยวกับชีวิต เช่น อบรมเรื่องการขับถ่าย มารยาทต่างๆ สิ่งที่ต้องทำและไม่ควรทำ
2. การอบรมเกี่ยวกับค่านิยม สิ่งพึงปรารถนาและควรพยายามหามา เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษา การสร้างเกียรติยศชื่อเสียงให้กับตนเองและวงศ์ตระกูล
3. การอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และสถานะของบุคคล เช่น บทบาทและหน้าที่ของบุตรต้อบิดามารดา
4. การอบรมเกี่ยวกับทักษะ หรือความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น ฝึกหัดเย็บเสื้อผ้า
5. การอบรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสังคม¹

¹อมรา พงศ์พันธุ์, "สังคมประกอบ", ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา 4 (กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน , 2526), หน้า 83-85.

การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมให้สมาชิกในสังคมนี้ อาจทำอย่างมีระบบ และเป็นกระบวนการสอน และอบรมอย่างเป็นทางการ หรืออาจเป็นกระบวนการที่ทำกันอย่างไม่มีการเรียนการสอน และการถ่ายทอดความคิดการอ่านให้เด็กที่ละน้อย ถ้ากระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นไปอย่างสมบูรณ์ สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่จะมีวิถีชีวิตและค่านิยมคล้ายๆ กัน

แนวคิดที่สองเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์

นาโรลล์ กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมร่วมกัน หรือมีลักษณะอื่นร่วมกัน ดังนี้

1. ลักษณะวัฒนธรรมบางอย่าง เช่น การแต่งกาย
2. อาณาเขตทางภูมิศาสตร์
3. องค์การทางการเมืองและการปกครอง
4. ภาษา
5. การปรับตัวทางนิเวศวิทยา
6. โครงสร้างชุมชน²

โคเฮน ได้อธิบายว่า กลุ่มชาติพันธุ์คือกลุ่มคนที่

1. มีแบบแผนพฤติกรรมบางอย่างร่วมกัน
2. เป็นส่วนหนึ่งของประชากรส่วนใหญ่ กล่าวคือ มีระบบสังคมร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น
3. มีการกระทำระหว่างกัน (Social Interaction) กับสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์

อื่นๆ ที่อยู่ในระบบสังคมเดียวกัน³

²ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, "กลุ่มชาติพันธุ์" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสังคม

ศึกษา 4 (กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน, 2526), หน้า 201.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 201.

บาร์ธ อธิบายกลุ่มชาติพันธุ์ว่า คือ กลุ่มชนซึ่งมีเอกลักษณ์ ร่วมกันทำให้มีผลต่อการกระทำระหว่างกัน เพราะสภาวะการณ์การเป็นสมาชิกก็จะกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ก็จะเป็นสถานภาพอย่างหนึ่ง แต่อยู่เหนือสถานภาพอย่างอื่น เช่น สถานภาพอาชีพครู เป็นต้น จึงมุ่งไปที่บุคคลและการกระทำระหว่างกันของบุคคลที่ต่างชาติพันธุ์กัน⁴

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ กล่าวว่ากลุ่มชาติพันธุ์คือ กลุ่มบุคคลที่รู้สึกว่ามีเอกลักษณ์ร่วมกันโดยอาศัยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม หรือลักษณะทางกายภาพบางอย่างมีผลทำให้เกิดความผูกพันและการกระทำระหว่างกันและเอกลักษณ์ดังกล่าวอาจจะเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ได้⁵ จึงเป็นเรื่องราวที่นำไปสู่แนวคิดการอ้างชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับ

1. มาตรการการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ หรือการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Identification)
2. ความรู้สึกและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Relations)
3. การกระทำระหว่างบุคคลที่ต่างกลุ่มชาติพันธุ์กัน (Interpersonal Interaction Across Ethnic Groups)
4. กระบวนการอ้างรักษากลุ่มชาติพันธุ์ การเน้นความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เช่น การไม่แต่งงานข้ามกลุ่ม (Boundary Maintenance)
5. หน้าที่ของการอ้างกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันที่มีต่อกลุ่มหรือเกี่ยวกับประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง (Function of Ethnicity)
6. กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับการอ้างชาติพันธุ์⁶

⁴ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, "กลุ่มชาติพันธุ์", ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา 4 (กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน, 2526), หน้า 203.

⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 205.

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 203-204.

แนวคิดกลุ่มชาติพันธุ์ในเรื่อง การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) เรดฟิลด์ (Redfield) ลินตัน (Linton) และเฮอส์โกวิทส์ (Herskovits) ได้ให้นิยาม การผสมผสานทางวัฒนธรรมว่า "เป็นปรากฏการณ์ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่กลุ่มบุคคลซึ่งมีวัฒนธรรมต่างกัน (กลุ่มชาติพันธุ์) ได้เข้ามาติดต่อกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนวัฒนธรรมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือทั้งสองกลุ่ม"⁷

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อธิบายว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากกลุ่มบุคคลที่ต่างวัฒนธรรมกันมีการ ติดต่อกันโดยตรงต่อเนื่องกัน ยังมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือทั้งสองกลุ่ม อย่างไรก็ตาม แต่ละกลุ่มก็คงดำรงวิถีชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของตนอยู่ ไม่ได้ถูกทำให้สมานกลมกลืนกันไปในกลุ่มหนึ่งทีเดียว⁸

อมรา พงศาพิชญ์ ได้อธิบายความหมายที่ใกล้เคียงกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) ได้แก่คำว่า "การผสมกลมกลืน" (Assimilation) หมายถึง การที่ สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งรับเอาวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งในทุกกรณี จนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ เดิมไป มีการยอมรับสถานะว่ามีฐานะในสังคมเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ โดยไม่มีการเลือก ปฏิบัติไม่ว่ากรณีใดๆ และเจ้าตัวก็มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น และประพฤติปฏิบัติเหมือนกับสมาชิกคนอื่น ๆ ของสังคมนั้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ได้แก่ การแต่ง

⁷ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, " กลุ่มชาติพันธุ์ ", ในเอกสารการสอนชุดวิชา สังคมศึกษา 4 (กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน, 2536) , หน้า 207

⁸พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป, 2532) หน้า 4.

งานเข้ากับสมาชิกของสังคมใหญ่ (Intermarriage) นโยบายของรัฐ (Assimilation) การศึกษา (Education)

เมื่อพิจารณาความหมายการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) และการผสมกลมกลืน (Assimilation) มีความแตกต่างกันคือ กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมยังคงเหลือแบบอย่างของวัฒนธรรมของกลุ่มของตนอยู่ ยังคงเหลือเอกลักษณ์เดิมของกลุ่มตน ส่วนการผสมกลมกลืน (Assimilation) สมาชิกของชาติพันธุ์หนึ่งจะยอมรับค่านิยมและวัฒนธรรมของอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งมา จนทำให้ไม่หลงเหลือเอกลักษณ์เดิมของกลุ่มตน^๑

ในแง่การอ้างเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ Wang Gungwu ศึกษาเรื่อง ประเทศจีนและชาวจีนโพ้นทะเล (China and The Chinese Overseas) พบว่า ระบบการศึกษาของชาวจีนโพ้นทะเลอยู่ภายใต้ความครอบงำด้านการเมือง โดยได้รับการสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มที่อาศัยระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือในการรักษาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มตน ในปัจจุบันคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ไม่ได้มีเอกลักษณ์ของความเป็นคนจีนแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งพวกเขามีแนวโน้มที่ยอมรับวัฒนธรรมหลายอย่างพร้อมๆ กัน ชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีประเพณีของบรรทัดฐาน (Norms) ที่สามารถพบเห็นได้ดังนี้

1. บรรทัดฐานทางชีวภาพ (Physical Norms) เป็นการควบคุมให้มีการสมรสกันภายในกลุ่มชาติพันธุ์ตน ทำให้รักษาความบริสุทธิ์ เชื้อชาติไว้ ในทางปฏิบัติแล้วหลักการสืบเชื้อสายจะยึดตามฝ่ายชายแต่ก็มีการยอมรับเด็กลูกครึ่งที่มีบิดาเป็นชาวจีน หรือมารดาที่เป็นชาวจีนแต่บิดาไม่ใช่ชาวจีน บรรทัดฐานจึงเป็นการควบคุมให้มีการสมรสกันภายในกลุ่มเชื้อชาติตนเป็น

^๑นิยพรรณ วรณศิริ, มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2533), หน้า 57-60.

การอ้างเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไว้

2. บรรทัดฐานทางการเมือง (Political Norms) เป็นแนวคิดด้านการเมืองในปัจจุบัน มีวัฒนธรรมให้พลเมืองมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ในทางปฏิบัติแล้ว บรรทัดฐานทางการเมืองได้รับการจัดสร้างขึ้น โดยมุ่งไปที่สัญลักษณ์ทางการเมือง และสถาบันตัวอย่างเช่น ในประเทศไทย มาเลเซีย และบรูไนมีระบบพระมหากษัตริย์ และระบบทางศาสนาของชาติ (พุทธหรืออิสลาม) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง หรือเป็นสถาบันสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้ ถูกครอบงำและถูกกำหนดจากชนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจ โดยปกติมักเป็นคนท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ แต่เป็นเรื่องของการตัดสินใจของชนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจ โดยออกมาบังคับผ่านทางกฎหมายและมีผลบังคับโดยอาศัยอำนาจรัฐ หรือที่เรียกว่าเอกลักษณ์แห่งชาติ (National Identity)

3. บรรทัดฐานทางเศรษฐกิจ (Economic Norms) หมายถึงมาตรฐานความประพฤติสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจชาติ มีแนวโน้มจะก่อให้เกิด เอกลักษณ์ทางชนชั้น (Class Identity)

4. บรรทัดฐานทางวัฒนธรรม (Cultural Norms) เป็นคำจำกัดความอย่างกว้างๆ รวมทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมของประเทศ (รวมทั้งการเมือง เศรษฐกิจ) การรวมอย่างกว้างๆ นี้ ไม่ได้เป็นสิ่งช่วยที่ทำให้เกิดความเข้าใจในเอกลักษณ์ชาวจีนได้ ผู้เขียนจึงได้กล่าวเป็น 2 แบบดังนี้ อย่างแรกเป็นบรรทัดฐานวัฒนธรรมจีน ที่ผูกพันพวกเขาในฐานะเป็นคนจีน รวมถึงการเรียนรู้ภาษาเขียนจีน และความผูกพันในครอบครัว เช่น การเกิด การแต่งงาน และการตาย ซึ่งจะทำให้สังคมจีนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เรื่องที่สองเป็นบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมสมัยใหม่ของคนจีน หมายความว่า วัฒนธรรมเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงมาตรฐานการศึกษา รูปแบบอาชีพนอกสังคมชาวจีน ความชำนาญภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาจีน ศาสนาแบบแผนทั้งหมดที่กล่าวถึงจะนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องราวของเอกลักษณ์หลายๆ อย่างของชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งหวังว่าจะทำให้เราก้าวเข้าไปใกล้ความจริงในการพยายามทำความเข้าใจในลักษณะเอกลักษณ์ที่เป็นจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยต้องอาศัยจาก

ประสบการณ์ และการสังเกต สภาพที่เปลี่ยนไป และดำรงอยู่ตามความเป็นจริงในสังคมของชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹⁰

แนวคิดที่สามเป็นแนวคิดทฤษฎีความรุนแรงทางสัญลักษณ์ (Symbolic Violence)

Pierre Bourdieu กล่าวไว้ว่า

การกระทำทางการเรียนการสอน (pedagogical action) ในระบบการศึกษามีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. อารักขาสิ่งที่กลุ่ม หรือชนชั้นที่ครอบงำสังคม ต้องการให้ดำรงอยู่และสืบทอดต่อไป

2. ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งที่กลุ่มถูกรอบงำมีต่อกลุ่มครอบงำ โดยการสร้างลักษณะนิสัยที่สอดคล้อง และทำให้กลุ่มผู้ถูกรอบงำเกิดความตระหนักที่ผิดพลาด

การกระทำทางการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือที่เป็นระบบมากที่สุดในการครอบงำสังคม กลุ่มชนชั้นที่ครอบงำสังคมได้ตัดสินขีดทางวัฒนธรรม โดยการเลือกเอาวัฒนธรรมของตนเองมาเป็นมาตรฐานในการเรียนการสอน เช่น ภาษา รูปแบบการแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี รูปแบบการดำเนินชีวิต ฯลฯ โดยเฉพาะในสังคมไทย นักเรียนทั่วประเทศต้องใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นหลักในการเรียนการสอน ห้ามใช้ภาษาท้องถิ่น การแต่งกายทางกระทรวงศึกษาธิการก็กำหนดรูปแบบการแต่งกาย และกฎระเบียบการลงโทษ การแสดงบทบาทระหว่างครู และเด็กนักเรียนเป็นแบบทางการ (formal) และไม่เป็นส่วนตัว (impersonal) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนชั้นสูง หรือคนภาคกลางในกรุงเทพฯ ที่มีสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เอื้ออำนวยต่อแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่ในภูมิภาคหรือชนบทความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นเป็นแบบไม่เป็นทางการ มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติใกล้ชิดสนิทสนม รู้จักกันทั่วหมู่บ้าน ดังนั้น

¹⁰Wang Gungwu, China and the Chinese Overseas. (Singapore : Time Academic Press), 1991.

ครู กับเด็กในหมู่บ้านก็รู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีในทางส่วนตัว แต่เมื่อเข้าสู่โรงเรียน การเรียน การสอนในโรงเรียนต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมของกลุ่ม หรือชนชั้นที่ครอบงำสังคมได้กำหนดไว้แล้ว โดยการใช้ภาษาไทยภาคกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างครู กับนักเรียนเป็นทางการ ไม่เป็นส่วนตัว ดังนั้นการเรียนการสอนในโรงเรียนแทบจะไม่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็กเลย เมื่อเด็ก เข้าโรงเรียน เด็กจะรับเอาสิ่งที่โรงเรียนถ่ายทอดมาให้ และเกิดการตระหนักที่ผิดพลาด (misrecognition) ในสิ่งที่ตนมีอยู่แล้ว เช่น (การกินข้าวด้วยมือเป็นสิ่งที่ผิดต้องกินด้วยช้อน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนในเมือง) เราจะเห็นได้ว่า เป็นการหยิบย่นระบบสัญลักษณ์และวัฒนธรรม ต่างๆ ของกลุ่ม หรือชนชั้นที่ครอบงำสังคมที่คิดว่า สิ่งใดควรจะรักษาไว้ สิ่งใดควรจะทำลายล้าง ไป และอาจจะมีการตีความใหม่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มที่ครอบงำสังคม ดังนั้นจึงเท่ากับว่าการเรียนการสอนได้วางเงื่อนไขต่างๆ ทางสังคม เพื่อการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและการผลิตซ้ำทางสังคม นั่นคือ โรงเรียนจะกำหนดเงื่อนไขต่างๆ เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน ซึ่งเงื่อนไข ที่เป็นมาตรฐานต่างๆ นั้นเป็นการกำหนดโดยกลุ่มที่ครอบงำสังคม เช่น รับสัญลักษณ์ที่ใช้ในโรงเรียน เด็กที่มีระบบสัญลักษณ์ที่แตกต่างไปจากโรงเรียนต้อง เปลี่ยนหรือละทิ้งสิ่ง เดิมที่ตนมีอยู่ และทาง โรงเรียนก็จะถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์ที่ตัดสินชี้ขาดทางวัฒนธรรมโดยกลุ่มที่ครอบงำสังคมให้แก่เด็ก จนเด็กรับเอาสิ่งที่ถ่ายทอดจากโรงเรียนมา เป็นแบบในการดำเนินชีวิต การเรียนการสอนใน โรงเรียนจะกระทำสิ่งเหล่านี้ครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้สิ่งที่โรงเรียนผลิตออกมาไม่แตกต่างกันเลย เท่ากับเป็นการผลิตซ้ำในสิ่งที่เคยผลิตออกมาแล้วนั่นเอง

และในขณะที่การเรียนการสอนได้ถ่ายทอดอบรมเนื้อหาหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมของกลุ่มครอบงำสังคมกับสมาชิกในสังคม ยังต้องอาศัยความมั่นคง เพื่อให้ดำรงอยู่ อย่างถาวรและตลอดไป ซึ่งกระทำได้โดยการสร้างเงื่อนไขทางสังคม เพื่อให้เกิดการนำเอาสิ่ง ที่กลุ่มครอบงำสังคมต้องการรักษาให้คงอยู่ต่อไป ไปปฏิบัติโดยให้หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ ทางการสอน นำเอาการสื่อสารทางการสอนไปถ่ายทอด แต่ในแต่ละหน่วยงานเหล่านั้นต้องมีความสัมพันธ์ที่เป็นอิสระต่อกัน และเป็นที่ยอมรับทางกฎหมาย หรือได้รับอำนาจอันชอบธรรมทาง การเรียนการสอน แต่การที่จะเกิดการยอมรับ หรือได้รับอำนาจอันชอบธรรมนั้นต้องทำให้เกิด

ความศรัทธาความเชื่อมั่นต่อการสื่อสารทางการเรียนการสอน (โดยใช้ครูที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข่าวสาร หรือสิ่งที่ตัดสินใจขาดทางวัฒนธรรมของกลุ่มที่ครอบงำสังคม มาส่งต่อหรือถ่ายทอดให้ผู้รับข่าวสาร คือนักเรียน ให้นักเรียนหรือผู้รับข่าวสารเกิดความตระหนัก (recognition) รับเอาสิ่งที่ครูถ่ายทอดมาให้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรที่จะรับไว้) การที่จะเกิดความชอบธรรมทางการสอนนั้น ระบบการศึกษาจะต้องมีความสัมพันธ์ทางอำนาจกับระบบเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง กล่าวคือ โรงเรียนจะได้รับอิทธิพลจากรัฐบาลผู้บริหารประเทศในการกำหนดหลักสูตรเนื้อหาสาระที่จะทำการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยที่รัฐบาลพยายามทำให้เห็นว่าการเรียนการสอนนั้น เป็นความเสมอภาคในสังคมทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าเรียนเหมือนกัน และเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนก็จะได้รับวุฒิต่างๆ สำหรับการเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ ในสังคม ที่ปัจจุบันนี้ใช้คุณวุฒิมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจคัดเลือกคนเข้าทำงาน โดยโรงเรียนจะผลิตคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เช่น ผลิตคนงานที่อ่านหนังสือง่าย ดังนั้น โรงเรียนจึงได้มีบทบาทหน้าที่อันชอบธรรมทางสังคมในการกำหนดตำแหน่งและจัดสรรคนเข้าสู่ตำแหน่งในสังคม ดังนั้นเมื่อสังคมมอบภาระหน้าที่นี้ให้แก่สถาบันการศึกษาก็เท่ากับเป็นการยอมรับทางด้านกฎหมาย อาจกล่าวได้ว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการสอน หรือองค์กรทางการสอน ได้รับเอาวัฒนธรรมของชนชั้นที่ครอบงำสังคมที่คิดว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การรักษาไว้ หรือผลิตซ้ำ มาถ่ายทอดอบรมสั่งสอน โดยกลุ่มที่ครอบงำสังคมพยายามทำให้หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำการสอนเป็นตัวแทนที่ได้รับอำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมายในการที่จะผลิตซ้ำ

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเรื่องพื้นฐานทฤษฎีความรุนแรงทางสัญลักษณ์ ซึ่งมองแตกต่างไปจากทฤษฎีทางการศึกษาทั่วไป ที่มองปัญหาทางด้านเทคนิควิธี (Technical problem) ที่ว่าทำอย่างไรจึงทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่ Bourdieu มองปัญหาทางการศึกษาเป็น (Ideological problem) โดยมองการศึกษาว่าเป็นเครื่องมือที่เป็นระบบมากที่สุดในการครอบงำสังคม หรือผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และการผลิตซ้ำทางสังคม ดังนั้น Bourdieu จึงศึกษาพื้นฐานทฤษฎีความรุนแรงทางสัญลักษณ์ โดยมองว่าเป้าหมายทางการกระทำทางการสอนมี 2 ด้าน คือ เป้าหมายในการธำรงรักษาในสิ่งที่ควรรักษาไว้ และเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลง

แปลงในสิ่งที่ต้องการให้เปลี่ยน และมองว่ากลุ่มที่ครอบงำสังคมพยายามทำให้หน่วยงานหรือองค์กรทางการสอน เป็นตัวแทนที่ถูกต้องทางกฎหมาย และมีอำนาจอันชอบธรรมทางการเรียนการสอน¹¹

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องชาวจีนนั้น มีผู้ศึกษาหลายท่าน เช่น แสง รัตนมงคลมาศ (2509) ศึกษาการบริหารงานของสมาคมจีน บทศึกษาเฉพาะกรณีสมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย บุญสนอง บุญโยทยาน (2514) ศึกษาเรื่อง Chinese-Thai Differential Assimilation in Bangkok : An Exploratory Study พิชัย รัตนพล (2521) ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการควบคุมโรงเรียนจีน ทวี ฮีระวงศ์เสรี (2516) ศึกษาสถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (2524) ศึกษาเรื่อง สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ.2367-2453 สุชาติ ตันตสุรฤกษ์ (2529) ศึกษาเรื่อง โปยก๊วน : การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีน โพนทะเลในในประเทศไทย ประรารณา โกเมน (2533) ศึกษาเรื่อง สมาคมชาวจีนในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2440-2448 Wang Gungwu (2534) ศึกษา China and The Chinese Overseas

แสง รัตนมงคลมาศ (2509) ศึกษาเรื่อง "การบริหารงานของสมาคมโดยเน้นไปทางจีนแต่จีวเท่านั้น สมาคมอื่นๆ ก็กล่าวบ้างแต่ไม่มากนักเป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างการจัดการภายในโดยแยกเป็นเรื่องๆ ประวัติของสมาคมแต่จีว วัตถุประสงค์ของสมาคม การดำเนินงานของสมาคมโดยแยกเป็นด้านสุสานฌาปนสถานด้านโรงเรียน ด้านสถานพยาบาล ด้านการสังคมสงเคราะห์ เป็นรูปแบบของการบริหาร และการจัดองค์การภายในในการบริหารงานคลังและงานบุคคล โดยที่ชาวจีนและไทยมีความสัมพันธ์กันมานาน เมื่อชาวจีนอพยพมาอยู่ในประเทศไทย ปรากฏการณ์ในการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นพวกก็อุบัติขึ้น การรวมกลุ่มเป็นพวกนี้ นอกจากจะช่วยให้

¹¹Bourdieu, Pierre and Jean-Claude Passeron, Reproduction in Education Society and Culture, trans Nice Richard (London : Sage Publications Ltd. 1976), P.3-68.

เกิดความสะดวกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว บางครั้งก็ปรากฏว่า มีการต่อสู้แข่งขันกับกลุ่มอื่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลด้วย เมื่อชาวจีนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ก็มีการจัดตั้งเป็นสมาคมลับหรืออั้งยี่ เพื่อดำเนินการต่อต้าน กลุ่มผลประโยชน์อื่นที่ขัดกันในหมู่ชาวจีนด้วยกัน และเพื่อต่อต้านรัฐบาลในบางครั้ง พระราชบัญญัติ "อั้งยี่" ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2440 นับตั้งแต่นั้นมาบรรดาสมาคมลับที่มีอยู่ในขณะนั้นก็เริ่มลดจำนวนลง และในขณะเดียวกันก็ดำเนินการอย่างปกปิดอยู่ชั่วขณะหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดดังกล่าว จนในระยะต่อมาได้วิวัฒนาการมาเป็นสมาคมที่ถูกต้องตามกฎหมายจดทะเบียนต่อทางราชการ

วิวัฒนาการของสมาคมจีนในประเทศไทยนั้นได้เริ่มเปลี่ยนแปลงภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งหลายประการ เช่น เปลี่ยนจากสมาคมลับมาเป็นสมาคมที่ถูกต้องตามกฎหมาย จากวิธีดำเนินการแบบรูปนัยมาเป็นแบบรูปนัย จากสมาคมไม่กัประเภมาเป็นสมาคมประเภทต่างๆ มากมาย และจากความรับผิดชอบเฉพาะกลุ่มพรรคพวกตน มาเป็นความรับผิดชอบต่อชุมชนชาวจีนโดยรวม

พิชัย รัตนผล (2521) ได้ทำการศึกษาวิวัฒนาการควบคุมโรงเรียนจีนพบว่า ตามความคิดของชาวจีนถือว่าการศึกษารัฐบาลชาวจีนนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตน แต่สำหรับทัศนะของฝ่ายไทยนั้นมีความคิดเห็นว่าการศึกษารัฐบาลจีนเป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนวัฒนธรรม (Assimilation) ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ จะเห็นได้จากการพิจารณาของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในเรื่องโครงการสอนภาษาจีนในโรงเรียนเทศบาล ซึ่งมีความเห็นว่า การสอนภาษาจีนแม้แต่จะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ เพราะลูกหลาน ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยแทนที่จะมีจิตใจเป็นคนไทย โดยเข้าเรียนในโรงเรียนไทย กลับไปเรียนในโรงเรียนจีน เด็กเหล่านี้ก็จะมีจิตใจเป็นจีน ดังนั้นรัฐบาลจึงเข้าไปควบคุม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บุญสนอง บุญโยทยาน (2514) ศึกษาเรื่อง Chinese - Thai Differential Assimilation in Bangkok : An Exploratory Study ต้องการศึกษากการผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชาวจีน โดยได้แบ่งกลุ่มคนจีนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งเป็นกลุ่ม

ที่มีการศึกษาน้อย แต่มีรายได้สูง กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูง และมีรายได้เท่าเทียมกับกลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มที่สามต้องการประกอบวิชาชีพตามที่ตนได้เล่าเรียนมา ในขณะที่กลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองต้องการประกอบอาชีพค้าขาย กลุ่มที่สามเป็นกลุ่มที่กลมกลืนเข้ากับคนไทยได้มากที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้จากด้านศาสนา ที่ชาวจีนบางคนได้บวชเป็นพระภิกษุหรือทำบุญ ส่วนคนไทยบางคนก็ได้มีการไหว้เจ้าที่ศาล กลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองนิยมแต่งงานกับคนจีนด้วยกัน แต่กลุ่มที่สามจะนิยมแต่งงานกับคนไทย จึงสรุปได้ว่า คนจีนทั้งสามกลุ่ม กลุ่มที่สามเป็นกลุ่มที่มีความเป็นคนไทยมากที่สุด

Edna Bonacich (2516) ศึกษา A Theory of Middleman Minority พบว่าพ่อค้าคนกลาง ที่เป็นชนกลุ่มน้อยทุกหนทุกแห่ง ซึ่งได้แก่ ชาวจีน ญี่ปุ่น ยิว เป็นต้น และเป็นพวกที่มีบทบาทด้านเศรษฐกิจ และมักประสบผลสำเร็จในเชิงด้านการค้า โดยที่พ่อค้าคนกลางที่เป็นชนกลุ่มน้อยมักมีธุรกิจการค้าเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ชนกลุ่มเหล่านี้มาจากครอบครัวยากจน ทำให้ต้องแสวงหา เเซซึญโซค ในขั้นตอนแรกก็เพียงเพื่อเข้าไปแสวงหากินในดินแดนต่างๆ เพื่อชั่วคราวไม่ถาวร เพราะชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีความผูกพันอยู่กับบ้านเกิดของตนเอง เมื่อเข้ามาในดินแดนนั้นๆ แล้ว ก็มุ่งมั่นประกอบอาชีพ เพื่อเก็บเงินทองไว้มากพอ ก็จะมีแนวคิดที่จะกลับไปยังบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นทำให้มีความขยันขันแข็ง ใช้เงินอย่างประหยัด ทำงานหนัก แต่ไม่ใช้เงินเก็บเงินสะสมเพื่อส่งเงินกลับไปบ้าน บางรายก็สะสมเงินเพื่อเปิดกิจการของตนเอง ในที่สุดก็เป็นพวกที่มีความมั่งคั่งและมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ หน้าที่ของพ่อค้าคนกลางที่เป็นชนกลุ่มน้อยนั้นมีความซับซ้อนมากไม่เป็นแต่เพียงที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ในการซื้อขายสินค้าเท่านั้น แต่ก็ยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้รับเหมาก่อสร้าง เจ้าภาชีนายอากรอีกด้วย รวมไปถึงเป็นผู้ให้เงินกู้อีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นพ่อค้าคนกลางที่เป็นชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ จึงเป็นพวกที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ และมักได้รับการรังเกียจและความเกลียดชังจากสังคมรอบด้าน ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ชนกลุ่มน้อยมีการรวมตัวกันมีความผูกพันกับหมู่ชนของตนเอง เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการฝ่าฟันอุปสรรคในสังคม โดยที่เราสังเกตได้จากชนกลุ่มน้อยเอง ก็มีสังคมของตนเองขึ้น เช่น มีการสร้างโรงเรียนเพื่อที่จะสอนภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง คงรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมเอาไว้ ยังคงเอกลักษณ์บางอย่างของตนไว้ มีความสนใจเฉพาะในด้านการเมืองของ

ท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ หรือเกี่ยวข้องกับพวกตนเท่านั้น มีแนวคิดที่จะกลับไปยังถิ่นกำเนิดของตนเอง ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มักได้รับความเกลียดชังจากผู้เป็นเจ้าของประเทศบางครั้งก็อาจเกิดการจลาจลและมีการทำลายข้าวของของชนกลุ่มน้อย ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งโดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความขัดแย้งกับลูกค้า เป็นเรื่องของผลประโยชน์ของผู้ซื้อและผู้ขายเจ้าของบ้านและผู้เช่า พ่อค้าคนกลางที่เป็นชนกลุ่มน้อย จะมีความขัดแย้ง เนื่องจากพวกเขาเป็นเจ้าของธุรกิจ

2. ความขัดแย้งเกี่ยวกับธุรกิจ พ่อค้าคนกลางที่เป็นชนกลุ่มน้อยได้ ดำเนินธุรกิจขัดแย้งกับการดำเนินธุรกิจของผู้เป็นเจ้าของประเทศในขณะที่ การดำเนินงานของพ่อค้าที่เป็นเจ้าของประเทศ (มักเป็นตะวันตก)มักจะเป็นไปตามกำหนดเวลาและมีการหยุดงาน แต่ในขณะที่เดียวกัน ธุรกิจของชนกลุ่มน้อยมักตรงกันข้าม โดยที่พวกเขาจะทำงานอย่างหนัก โดยไม่มีกำหนดเวลาดำเนินการ อีกทั้งไม่มีวันหยุด

3. ความขัดแย้งในเรื่องของแรงงาน แรงงานของชนกลุ่มน้อย ส่วนมากเป็นแรงงานครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ อันได้แก่ แรงงานจากภรรยา บุตร และญาติพี่น้อง ที่มาช่วยเหลือกัน ดังนั้นแรงงานเหล่านี้จึงเป็นแรงงานที่ไม่ต้องจ่ายค่าแรง และเป็นแรงงานที่มีความซื่อสัตย์สุจริต อีกทั้งแรงงานเหล่านี้ก็ไม่ได้มีการเรียกร้องอะไร ตรงกันข้ามกับแรงงานของฝ่ายเจ้าของประเทศที่จะมีการว่าจ้างจากบุคคลภายนอก ซึ่งต้องว่าจ้างงานในอัตราที่สูง และมีชื่อเรียกเรื่องต่างๆ

สิ่งเหล่านี้ ทำให้เจ้าของประเทศมักรู้สึกว่า ชนกลุ่มน้อยเป็นศัตรู โดยมองว่าพวกนี้ไม่มีความซื่อสัตย์กับประเทศของตนเอง เมื่อมีฐานะดีแล้วก็จะส่งเงินกลับประเทศของตน กอบโกยผลประโยชน์ ดังนั้นจึงพยายามหามาตรการลดบทบาททางเศรษฐกิจของชนกลุ่มน้อยลง โดยการใช้อวิธีการอย่างนี้มโนวจจนถึงขั้นรุนแรง

การผสมผสานทางวัฒนธรรมก็เป็นมาตรการอันหนึ่งในการที่เจ้าของประเทศนำมาใช้กับชนกลุ่มน้อย เมื่อชนกลุ่มน้อย ประสบผลสำเร็จในการค้าและได้มีการแต่งงานกับชาวพื้นเมืองในท้องถิ่นนั้นๆ ให้กำเนิดลูกหลานซึ่งเป็นลูกครึ่ง เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมทางเชื้อชาติ และ

ด้วยเงื่อนไขของสภาวะข้างเมืองบางประการ ทำให้ พ่อค้าคนกลางที่เป็นชนกลุ่มน้อยไม่คิดจะกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตน และคิดที่จะสร้างหลักฐานปักหลักอยู่ในดินแดนใหม่¹²

ทวี อีระวงศ์เสรี (2516) ศึกษาเรื่อง สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยและประเทศจีน มีความสัมพันธ์ติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณชาวจีนได้เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ด้วยสาเหตุด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญเป็นเวลานานมาแล้ว การที่ประเทศไทยได้ให้การต้อนรับด้วยดี ประกอบกับความสะดวกในการประกอบอาชีพ ทำให้ชาวจีนเข้ามาในจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุด ชาวจีนเหล่านี้ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับชาวไทยในด้านต่างๆ อย่างใกล้ชิดตลอดมา ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยเอื้อหลายประการ การผสมผสานกลมกลืนระหว่างชาวไทยและชาวจีนเป็นการผสมกลมกลืนที่ราบรื่นยิ่งกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ และโดยที่สภาพสังคมไทยได้เปิดโอกาสให้ชาวจีนเข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจของไทยอย่างมาก ซึ่งบางครั้ง ทำให้เกิดปัญหา รัฐบาลไทยจึงต้องดำเนินนโยบาย และมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหานี้ มาตรการอย่างหนึ่งก็ได้แก่ การประกาศใช้ระเบียบกฎหมายต่างๆ เพื่อจัดระเบียบและควบคุมชาวต่างด้าวซึ่งเป็นคนจีน การศึกษาพิจารณาสถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย แยกออกได้เป็นด้านต่างๆ คือ ด้านการเข้าเมือง และการได้สัญชาติ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ซึ่งได้มีลักษณะเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปตามเหตุการณ์ของการเมืองภายในประเทศ และการเมืองระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้เลือกใช้วิธีแก้ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย โดยการพยายามจัดวางมาตรการที่เป็นสายกลาง เป็นการเอื้ออำนวยให้ชาวจีนได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินนโยบายของรัฐบาลในการประกาศใช้ระเบียบ กฎหมายต่างๆ บางฉบับ ซึ่งมีลักษณะผิวเผินเป็นการบังคับกีดกันนั้น แท้ที่จริงมีผลต่อการผสมผสานกลมกลืนชาวจีนในไทยโดยทางอ้อม

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (2524) ศึกษาสมาคมลับฮั้วในประเทศไทย พ.ศ. 2367-

¹²Edna Bonacich, "A Theory of Middleman Minority," American Sociology Review 38 (1973) : 583-594.

2453 พบว่า ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยก่อตั้งสมาคมตั้งขึ้น เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือกันและกัน ทั้งในด้านการป้องกันภัย การประกอบอาชีพ และการสงเคราะห์กันในยามตกทุกข์ได้ยาก ทั้งเพื่อให้การดำเนินชีวิตในต่างแดนเป็นไปด้วยดี สมาคมลับที่ตั้งขึ้นส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มของชาวจีนที่พูดภาษาถิ่นเดียวกัน และมีการกระจายอยู่ทั่วไปในทุกๆ เมืองที่มีชาวจีนไปตั้งหลักแหล่งอยู่กันมาก สมาคมมีบทบาททั้งในด้านดี และในด้านลบ กิจกรรมในด้านดี เป็นเรื่องของ การให้ความช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในหมู่สมาชิก ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและการสงเคราะห์กันในยามตกทุกข์ได้ยาก ส่วนกิจกรรมในด้านลบนั้นเมื่ออยู่ 3 ประการ คือ การทะเลาะวิวาทต่อสู้กันเองระหว่างอั้งยี่กลุ่มต่างๆ การลักลอบประกอบทุจริตผิดกฎหมาย และการก่อจลาจลต่อต้านการกดขี่ข่มเหงทั้งจากนายจ้าง และขุนนางท้องถิ่น บทบาทในด้านลบของสมาคมได้ก่อผลกระทบหลายประการต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทยในช่วงระยะนั้น รัฐบาลได้ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะปราบปรามสมาคมลับอั้งยี่ให้หมดสิ้นไป และสามารถล้มล้างสมาคมลับนี้ลงได้ในตอนต้นรัชกาลที่ 6

สุชาติ ตันตสุรฤกษ์ (2529) ศึกษาโพยก๊วน พบว่าชาวจีนเดินทางเข้ามาในประเทศไทยนั้นเริ่มตั้งแต่สมัยใดไม่ปรากฏชัด แต่มีหลักฐานปรากฏว่า พ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาค้าขายตามบริเวณเมืองท่าหลายแห่งแถบอ่าวไทยก่อนที่ชาวไทยจะตั้งตัว เป็นปึกแผ่นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และคาบสมุทรปลายในพุทธศตวรรษที่ 18 และความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับจีนปรากฏเรื่อยมานับตั้งแต่สุโขทัย จนกระทั่งปัจจุบันนี้ในสมัยสุโขทัย พ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาค้าขาย ในบริเวณเมืองชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช เป็นต้น โดยนำสินค้าจากจีนบรรทุกเรือสำเภา เข้ามาในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และซื้อสินค้าจากพื้นเมืองกลับไป

สมัยรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เป็นต้นมา ได้ปรากฏมีชาวจีนปะปนกับชาวไทยอยู่ในกรุงเทพฯ มาโดยตลอด ในสมัยนั้นบทบาทและฐานะของชาวจีนก็คล้ายคลึงกับสมัยอยุธยา คือ ทางของไทยต้องการให้ชาวจีนเข้ามามีบทบาทด้านเศรษฐกิจของประเทศโดยให้สิทธิพิเศษผิดไปจากชาวต่างชาติอื่นๆ เป็นการตอบแทนภายหลังจากการทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับอังกฤษ ใน พ.ศ. 2398 เป็นต้นมา ชาวจีนก็เข้ามายังประเทศไทย เป็นจำนวนมาก การส่ง

เงินกลับประเทศจีนโดยชาวจีนโพ้นทะเล เป็นผลมาจากความผูกพันทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เกี่ยวข้อง
เนื่องกับการจัดระเบียบสังคมชาวจีน

ปรารภนา โภเมน (2533) ศึกษาสมาคมชาวจีนใน กทม. พ.ศ. 2440-2488 พบ
ว่า กำเนิดของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2440 เป็นต้นมานั้นมีความสัมพันธ์กัน
กับบริหารทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ยัง
ชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะและการ
เคลื่อนไหวของสมาคมชาวจีนก็จะมีการเปลี่ยนแปลงตาม นั้นหมายถึงว่ามีปัจจัยต่างๆ นั้นเป็นแรง
ผลักดันต่อการดำเนินงาน และเป็นตัวกำหนดลักษณะและการเคลื่อนไหวของสมาคมชาวจีนให้มีความ
ความแตกต่างกันในแต่ละสมัยด้วย

สุภาวงศ์ จันทวานิช และคณะ (2534) ศึกษาชาวจีนแต่จิวในประเทศไทย และภูมิ
สำเนาเดิมที่เจอค้นพบว่า ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทย มีถิ่นกำเนิดมาจากเจาซ่าน ซึ่งอยู่บริเวณ
ตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง บริเวณนี้ปัจจุบันเรียกว่า เจาซ่าน โดยนำชื่อทั้งสองคือ
เมืองเจาโจว และเมือง ซ่านโถว มาผสมกัน สาเหตุของการอพยพมายังไทย ได้แก่ความแห้ง
แล้งเกษตรกรรมไม่ได้ผล ความยากจน ลัทธิทุนนิยมตะวันตกแพร่ขยายจึงต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น
เพื่อพัฒนาอาณานิคมของตน อีกประการหนึ่งประชาชนตามชายฝั่งถูกบีบคั้นทางการเมือง นโยบาย
ของจีนที่มีต่อชาวจีนโพ้นทะเลมีนโยบายแตกต่างกันไป โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ระยะแรกห้าม
การออกทะเล ระยะที่สอง เป็นช่วงเริ่มผ่อนคลายการห้ามออกทะเล ระยะที่สามห้ามเดินทางไป
ทางทะเลได้ และเปิดการค้าทางทะเลตะวันออก ระยะสุดท้าย เปิดการค้าทะเลได้ กล่าวโดย
สรุปนโยบายของราชวงศ์ชิงในช่วง พ.ศ. 2186-2518 ที่มีต่อชาวจีนโพ้นทะเลสะท้อนให้เห็นถึง
ลักษณะการปกครองของรัฐบาลที่ต้องคอยปราบปรามประชาชนที่ต่อต้าน เพื่อรักษาระเบียบการ
ปกครองสมบูรณ์อาณานิคม

ในด้านสังคมไทย ในช่วงสมัยพระเจ้าตากสิน รัฐบาลไทยได้ควบคุมชาวจีน ด้วยการ
ผูกขาด แต่เนื่องจากในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 2 จนถึงรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่ชาวจีนอพยพมาจาก
จีนใต้ ต้องเพิ่มมาตรการควบคุมด้วยการเพิ่มตำแหน่งผู้ปกครองชาวจีน โดยรัฐบาลได้ดึงเอาชาว

จีนอพยพที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำมาดำรงตำแหน่งนี้ เพื่อช่วยรัฐบาลควบคุมชาวจีนในประเทศไทย ไทย ชาวจีนอพยพมามากขึ้น บวกกับอิทธิพลตะวันตกเข้ามามีบทบาท จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจแบบเงินตรา ชาวจีนได้รวมตัวเป็นสมาคมลับ อั้งยี่เพื่อช่วยเหลือกัน เกิดการรวมพลังทางด้านเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่า การดำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวจีนแต่จิว ก็คือ ถือความเป็นหนึ่งในการนำมาค้าขาย และได้กลายเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมการค้าในเมืองไทย ที่มีการแพร่ขยายสืบทอดมาถึงทุกวันนี้

Wang Gungwu (2534) ศึกษาเรื่อง China and The Chinese Overseas พบว่า การศึกษาของชาวจีน มีความเกี่ยวข้องและอยู่ภายใต้ความครอบงำด้านการเมือง โดยได้รับการสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจ และกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มที่อาศัยระบบการศึกษา เป็นเครื่องมือในการรักษาประโยชน์ให้กับกลุ่มตน ด้วยความพยายามที่จะลงทุนทางสังคมบางชนิด ประกอบกับขึ้นอยู่กับระดับอิทธิพลนโยบายของประเทศนั้นๆ ชาวจีนโพ้นทะเล (ชุมชนชาวจีนในตะวันออกเฉียงใต้ นอกประเทศจีน) จะต้องเผชิญหน้ากับวัฒนธรรมที่มีมากกว่าหนึ่ง ได้แก่ วัฒนธรรมของชนพื้นเมือง วัฒนธรรมย่อยของชนกลุ่มน้อยอื่นๆ รวมถึงวัฒนธรรมของตนด้วย

ก่อนสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง การศึกษาของชาวจีนโพ้นทะเลในสหรัฐ ออสเตรเลีย ประเทศแรก เป็นการศึกษาที่ได้รับการครอบงำ ชาวจีนส่วนใหญ่มักได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่สอนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาตะวันตกอื่นๆ เช่น ภาษาฝรั่งเศส สเปน มีบุตรหลานชาวจีนเป็นจำนวนน้อยที่เข้าไปศึกษา โรงเรียนเอกชนเล็กๆ เพื่อที่จะได้เรียนวิชาภาษาจีนเป็นพื้นฐาน ชาวจีนที่อยู่ในสังคม ประเภทนี้ จะมีการติดต่อทางวัฒนธรรมจีนก็เฉพาะในบ้านและกลุ่มของตนเอง เท่านั้น ดังนั้นจึงกล่าวอีกแง่หนึ่งได้ว่า ในระบบการศึกษาของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศนี้ นิยมได้รับการศึกษาเป็นแบบตะวันตก โดยจะเข้าเรียนในโรงเรียนของชาวตะวันตกที่มีการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือสเปน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะสามารถใช้การดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบตะวันตก ในช่วงต้นทศวรรษมีการอพยพของชาวจีนไปยังตะวันตกค่อนข้างสูง จากประเทศจีน ย่างกุ้ง ได้หันเป็นผลทำให้เกิดชุมชนจีนในดินแดนนั้นๆ สิ่งก็ตามมาก็คือ เกิดวัฒนธรรมจีน ซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดขึ้นในดินแดนใหม่นั้น ทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาวัฒนธรรมจีน และความ

สำนักในชาติพันธุ์จีนในดินแดนใหม่ การยอมรับค่านิยมของวัฒนธรรมตะวันตกจึงเป็นเรื่องของการชอบ หรือการยินดีในวัฒนธรรมตะวันตกมากกว่าเป็นการบังคับ สิ่งนี้ได้นำไปสู่การยอมรับและมีความรู้สึกนึกคิดวัฒนธรรมแบบตะวันตก เด็กๆ ที่เติบโตขึ้นท่ามกลางชาวยุโรป และอเมริกาเหนือ โดยหล่อหลอมให้พวกเขาเหล่านั้นในภายหลัง ให้เป็นแบบตะวันตก ด้วยการอาศัยระบบการศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่นของชาตินั้นๆ

เมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวจีนในทวีปเอเชีย พวกเขาได้รับการศึกษาภาษาจีนอย่างเป็นทางการ เมื่อต้นศตวรรษนี้ ทั้งนี้อยู่บนโครงสร้างที่แข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของชาวจีนเอง ที่สามารถผลักดันให้มีการดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนจีนของกลุ่มตนเองขึ้น โดยเปิดสอนด้วยภาษาจีน และใช้ตำราการเรียนการสอนที่ได้รับการเขียนและอนุมัติภายใต้รัฐแห่งประเทศจีน เด็กๆ ที่เกิดในดินแดนใหม่จะถูกอบรมสั่งสอนให้เห็นวัฒนธรรมจีน ดังเช่นที่คนจีนในประเทศจีนได้เห็นแน่นอนว่าไม่ใช่ทุกคนที่เข้าโรงเรียนจีนจะมีชีวิต และคิดเหมือนกับชาวจีนในประเทศจีน แต่สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมพื้นเมืองในประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศไทย ได้มีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กๆ เหล่านี้ด้วย ในระยะหลังเยาวชนชาวจีนได้รับการส่งไปศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศไทย ภาษาไทยได้กลายเป็นภาษาของการสื่อสาร แม้แต่ระหว่างผู้สืบเชื้อสายจีนด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมจีนได้กลายเป็นวัฒนธรรมย่อยเหมือนกับชาวจีนที่อยู่ในประเทศตะวันตก พวกเขาเหล่านั้นมีความรู้สึกปลอดภัยที่ได้เป็นคนไทย และไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาในชนบทธรรมเนียมจีน ยิ่งกว่านั้น การแต่งงานระหว่างชนชาติทั้งสองได้กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในครอบครัว จึงมีความเป็นไทยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในที่ซึ่งชาวจีนอาศัยอยู่ภายใต้กฎหมายแบบอาณานิคม (ไม่ว่าจะเป็น อังกฤษ ฝรั่งเศส ดัตช์หรืออเมริกัน) ชาวจีนหลายคนก็เลือกที่จะส่งลูกหลานไปโรงเรียนของอาณานิคม ดังนั้นโรงเรียนจีนจึงยากที่จะดำเนินการต่อไปได้ ในปัจจุบันมีโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาจีนน้อย (ยกเว้นในมาเลเซีย)

ต้นศตวรรษนี้ การศึกษาในฮ่องกง สิงคโปร์ คล้ายคลึงกันกับการศึกษาในรัฐมาเลเซียของอังกฤษ ขนาดของชุมชนจีนได้ทำให้วัฒนธรรมจีนมีความสำคัญขึ้น ในสิงคโปร์ได้สร้างโรงเรียน

แห่งชาติที่ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน ถึงแม้กระนั้นก็ตามในความเป็นจริงแล้ว ก็มีการส่งนวนวัฒนธรรมภาษาจีนไว้ จะมีการสอนภาษาจีนโดยชาวสิงคโปร์เชื้อสายจีน สภาพทางภูมิศาสตร์สิงคโปร์ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีอินโดนีเซียและมาเลเซียเป็นเพื่อนบ้าน ชาวสิงคโปร์ไม่ได้ยึดติดง่ายอยู่กับวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมตะวันตก แต่พวกเขาเสาะแสวงหาที่จะเป็นคนสิงคโปร์ ที่ดินร่นสร้างวัฒนธรรมของตนขึ้นใหม่ จากการผสมผสานวัฒนธรรมจีนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ฮ่องกงซึ่งอยู่ภายใต้เงาของจีนแต่มีชีวิตอยู่ด้วยกฎหมายของอังกฤษ คนฮ่องกงอพยพมาจากประเทศจีน หรือเป็นลูกหลานของบรรดาผู้มาจากจีน คนฮ่องกงจะมีความภูมิใจอยู่กับวัฒนธรรมที่เป็นจีน และมีความต้องการความทันสมัย อย่างไรก็ตามขนบธรรมเนียมได้แปรเปลี่ยนไป เนื่องจากประชาชนได้รับการศึกษาในโรงเรียนในฮ่องกง ซึ่งการศึกษาในโรงเรียนในฮ่องกงมีความหลากหลายในส่วนที่เป็นจีนและไม่เป็นจีน ในปัจจุบันคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ไม่ได้มีเอกลักษณ์ของความเป็นจีน แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งพวกเขามีแนวโน้มที่ยอมรับวัฒนธรรมหลายอย่างพร้อมๆ กัน จึงไม่ได้มีจิตสำนึกของความเป็นจีนแต่เพียงอย่างเดียว พวกเขาเหล่านี้จะมีความผูกพันกับระบบครอบครัว ดินแดนถิ่นกำเนิด และมีความสัมพันธ์กับชาวจีนในภาคพื้นหรือในแผ่นดินใหญ่ ประกอบกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของชาวจีน ได้ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ชาวจีน (Chinese Historical Identity) จนนำไปสู่ความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาติพันธุ์ตน เอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่ผูกพันกับครอบครัว ถิ่นกำเนิดชาติพันธุ์ของวงศ์ตระกูล และความรู้สึกจงรักภักดีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ตน เป็นสัญลักษณ์ของอดีตที่รุ่งเรืองทั้งหมดนี้ ได้บันทึกอยู่ในจิตใจชาวจีน ซึ่งคงความเป็นจีนไว้ได้มีความพยายามของครูผู้สอนภาษาจีน และนักหนังสือพิมพ์และชาวจีนที่มาจากประเทศจีน มีการโฆษณาชวนเชื่อในเรื่องของเอกลักษณ์วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ด้วยการสร้างโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนหลายร้อยแห่ง เอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์จีนได้ถูกตอกย้ำจนเกิดความภาคภูมิใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ นำไปสู่เอกลักษณ์นิยมชาติชาวจีน (Chinese Nationalist Identity)

การศึกษาเรื่องคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้พยายามศึกษาว่าชาวจีนได้รักษาเอกลักษณ์การเป็นคนจีนไว้ได้อย่างไรในขณะที่ยังรับค่านิยมอื่นๆ อีก เช่น การยอมรับในเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชาวพื้นเมือง รวมถึงมีความสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น และมีการกระทำกับชาวจีนนอกประเทศ โดยได้รับคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านโรงเรียนของชาวตะวันตกในท้องถิ่น ทำให้เกิดความรู้และความชำนาญในวัฒนธรรมอื่น เช่น ภาษาของท้องถิ่นที่ไม่ใช่ภาษาจีน ยอมรับในวัฒนธรรมที่เป็นของจีนและไม่ใช่จีน นำไปสู่เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนสมัยใหม่ นั่นคือเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมของทั้งสองและได้กลายเป็นคนท้องถิ่นในช่วงสองสามทศวรรษ เราอาจพิจารณาเอกลักษณ์คนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยดูจากเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ (Chinese "Historical" Identity) เอกลักษณ์ท้องถิ่น (National "Local" Identity) เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) เอกลักษณ์ทางชนชั้น (Class Identity) และเอกลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity)

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ชาวจีนไหหลำมีวัฒนธรรมย่อยเฉพาะตนบางส่วนที่ต่างจากกลุ่มภาษาพูดอื่นและพยายามอนุรักษ์ไว้

สมมติฐานที่ 2 สมาคมไหหลำทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาวไหหลำให้แก่เยาวชนโดยอาศัยกิจกรรมของโรงเรียนหญิงผิงฮวง

สมมติฐานที่ 3 กิจกรรมด้านการศึกษาของสมาคมไหหลำแห่งประเทศไทย มีบทบาทในการผสมผสานทางวัฒนธรรม โดยขัดเกล่าให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย และธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์จีนไหหลำควบคู่กันไป

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน

ชาวจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese) หมายถึงชาวจีนที่อพยพออกจากประเทศจีนไปยังประเทศอื่น มีจุดมุ่งหมายที่จะพำนักอยู่เป็นการถาวร หรือได้อยู่อาศัยเป็นเวลานานกว่า 10 ปีแล้ว

วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้นมิใช่สิ่งที่มีมนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและ/หรือความคิด ตลอดจนวิธีการ หรือระบบการทำงาน ได้แก่ ที่อยู่อาศัยไปจนถึงสิ่งประดิษฐ์อื่นๆ รวมถึง ค่านิยม บรรทัดฐาน คติ ความเชื่อของคนในสังคมนั้นและมีการอบรม ปลูกฝัง สั่งสอน ให้ได้รับการเรียนรู้ ในการดำรงชีวิตให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน แล้วเก็บไว้เป็นมรดกตกทอด ส่งให้สมาชิกรุ่นใหม่ๆ ของสังคมต่อๆ กันไป

วัฒนธรรมจีน (Chinese Culture) หมายถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ เฉพาะตัวของชาวจีนในสังคมไทย

สมาคมไหหน่าแห่งประเทศไทย (Hainan Association in Thailand) เป็นสมาคมภาษาพูดของชาวจีนไหหลำ สาเหตุที่มีการสะกดคำดังกล่าว เพราะสะกดตามสำเนียงภาษาพูดของชาวจีนไหหลำ ซึ่งมีภาษาพูดว่า "ไหหน่า" ส่วนการสะกดคำของสมาคมไหหน่าโดยไช้ไม้ม้วน เป็นเพราะชาวจีนต้องการหลีกเลี่ยงการสะกดโดยไช้ "ไม้มลาย" ซึ่งถ้าสะกดโดยไช้ "ไม้มลาย" จะมีความหมายไม่เหมาะสมตามความรู้สึกของชาวจีน และสมาคมไหหน่าแห่งประเทศไทยได้ตั้งชื่อโดยไช้ "ไม้ม้วน" สะกดคำ ก่อนที่พจนานุกรมจะบัญญัติคำ

วิธีการศึกษาและวิธีการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การศึกษา 2 แบบ คือ

1. การศึกษาจากเอกสาร

1.1 พยายามรวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องชาวจีน โดยเฉพาะชาวจีนไหหลำ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.2 ได้ทำการศึกษาเอกสารข้อมูล แล้วคัดเลือกข้อมูลต่างๆ ที่ตรงประเด็นใน

งานวิจัยครั้งนี้ จากนั้นก็จัดหมวดหมู่ข้อมูล

2. การศึกษาจากภาคสนาม

2.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant Observation)

เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยได้ขออนุญาตทางครูใหญ่ให้ผู้ศึกษาได้ไปนั่งฟังการเรียนการสอนทั้งภายใน ภายนอกชั้นเรียน ผู้วิจัยต้องการข้อมูล ในเรื่องบทบาทของครูผู้สอนและหลักสูตรแต่ละวิชาที่มีผล ต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการอ้างเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลในส่วนการ ปฏิสังสรรค์ ระหว่างนักเรียนแต่ละคน และศึกษากิจกรรมที่แสดงถึง การพยายามอ้างเอกลักษณ์ ทางชาติพันธุ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรม

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นการ

สังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปมีบทบาท และมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ โดยตรง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการโดย สมัครงเป็นสมาชิกประเภทตลอดชีพ ของสมาคมไต้หวันแห่งประเทศไทยโดยชำระค่าธรรมเนียม 400 บาท ซึ่งต้องได้รับการรับรองจากสมาชิกของสมาคมไต้หวันอีก 2 คน และก็ได้รับการตรวจสอบ และอนุมัติจากคณะกรรมการซึ่งผู้วิจัยก็ได้รับความอนุเคราะห์จาก เจ้าหน้าที่สมาคมไต้หวัน 2 ท่าน ที่ได้เซ็นชื่อให้การรับรอง ผู้วิจัยได้รับหมายเลขสมาชิก ดังนี้ 1792 ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ สมัครงเข้าเป็นสมาชิกสมาคมไต้หวันตลอดชีพ ได้ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยแท้จริงในการประชุมสมาชิก และการประชุมครั้งสำคัญที่สุด คือการเลือกตั้งคณะกรรมการชุด ที่ 23 ทำให้ทราบ นโยบาย การดำเนินงานของสมาคม ตลอดจนหนังสือและทรัพย์สินต่างๆ อีกทั้ง ได้มีโอกาสได้ฟังความคิดเห็นของนักธุรกิจนักวิชาการชาวไทหล่าหลายท่าน ที่พยายามบ่งบอกถึง วัตถุประสงค์ของสมาคมในการพยายามอ้างเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้วิจัยจึงขออนุญาตกล่าวถึงบุคคลดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. นายวันชัย จิราธิวัฒน์ ประธานกรรมการห้างเซ็นทรัล
2. ดร. ทรงศักดิ์ เออป่าร ผู้ผลิตและส่งออกดอกไม้ประดิษฐ์ และกิจการในเครือ

3. นายติลก มหาดำรงกุล เจ้าของ หจก. ศรีทองพาณิชย์ อุตสาหกรรมเครื่องหนัง
ไทย ฯลฯ

4. นายกำพล เตชะหริวจิตร ประธานกรรมการโรงแรมเอเซีย ฯลฯ

5. ศ. ดร. ลิขิต อธิเวทิน อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ฯลฯ

2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่

นางอารีย์ ภูษิตนะ ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งครูใหญ่ โรงเรียนอนุบาลเมืองสวาย ท่านมี
อำนาจหน้าที่ บริหารควบคุม ดูแล การเรียนการสอนของครูน้อย และเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง
ของโรงเรียน ท่านจึงเป็นผู้มีบทบาทในการบริหารโรงเรียนอย่างมาก

นายอัครชัย วิเศษเทียนนท์ ปัจจุบันท่านเป็นครูใหญ่จีนท่านจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่าง
ยิ่งในการดำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ ท่านเป็นครูสอนภาษาจีนที่โรงเรียนอนุบาลเมืองสวาย และสถาบัน
อีกหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสีตบุตรบำรุง และเป็นอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชา ภาษาจีน ท่านเป็นผู้มีความรู้ภาษาจีนอย่างดี

นายเดชุน ปัจจุบันท่านเป็น ผู้จัดการสมาคมไทหน้าแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่ประจำสมาคม ท่านเป็นผู้เข้าใจนโยบายของสมาคม ท่านมีความรอบรู้ไม่เพียงแต่
เฉพาะภาษาจีนไทหน้าเท่านั้น ท่านยังมีความรู้ภาษาจีนกลาง แต่จิว การเมือง สังคม เศรษฐกิจ
และนอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่สมาคมไทหน้าและครูนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลเมืองสวาย
อีกหลายท่าน

2.4 บันทึกภาพ

การดำเนินงาน

การดำเนินงานในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แบ่งขั้นตอนออกเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร รายงานการวิจัยบทความต่างๆ สิ่งพิมพ์ วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับคนจีน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาโดยเข้าทำการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม 2534 - กันยายน 2536 รวมเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี 6 เดือน โดยแบ่งเป็นระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการเข้าสู่สนามโดยเข้าไปศึกษาสถานที่ของสมาคม เส้นทางในการเดินทาง ประวัติข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม โดยใช้เวลาอยู่ประมาณ 6 เดือน

ระยะที่ 2 เป็นระยะของการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียนเจ้าหน้าที่สมาคม เข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วม อย่างแท้จริง เพื่อให้ทราบปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสมาคม การอ้างเอกลักษณ์ชาติพันธุ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทย โดยใช้เวลาอยู่ประมาณ 1 ปี 6 เดือน

ระยะที่ 3 เป็นระยะหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยได้ไปเก็บข้อมูลที่โรงเรียนด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้ปกครอง และนักเรียน

ระยะที่ 4 เป็นขั้นรวบรวมทบทวนข้อมูลที่ได้ทั้งหมด สัมภาษณ์เพิ่มเติม สรุปข้อมูล และเสนอผลงานวิจัยใช้เวลาประมาณ 6 เดือน

แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิด

